

Redaktionell kommentar

FRÅN OCH MED DET HÄR NUMRET av ForskUL tar jag, Ingrid Carlgren, över stafettpinnen som redaktör efter Solweig Eklund. Solweig ledde utvecklingen under den första, förmodligen jobbigaste, sträckan. Redan 2009 startade ju tidskriften med syfte att främja forskning om undervisning och lärande med en praktisknära ansats. Det tunga arbetet med att omvandla denna tidskrift till en vetenskaplig tidskrift 2013, med ett peer review-system för granskning av artiklar och tillskapandet av en vetenskaplig redaktionskommitté tillsammans med en hel del andra nödvändiga förutsättningar, har Solweig hållit i. Det sista året arbetade hon redaktionellt tillsammans med Anna Sandström, som blir kvar som redaktionssekreterare, vilket gör att jag med glädje tar över som redaktör efter Solweig. Det finns idag en stabil grund att stå på.

ForskUL är en tidskrift som jag menar är absolut nödvändig för utvecklingen av en vetenskaplig bas i läraryrket. En förutsättning för att forskning som utvecklar lärarprofessionens kunskapsgrund skall växa i omfattning och kvalitet är att det finns tidskrifter där resultaten kan publiceras och forskningen granskas i en peer review-process. Samtidigt är omfattningen av forskning som bedrivs med och för lärare i dag närmast obefintlig. Tidskriftens fortsatta utveckling är därför beroende av hur en sådan forskning kommer att utvecklas framöver.

En central fråga för lärarnas undervisning (och elevernas lärande) är tillgången på kunskaper om vad det innebär att kunna det som undervisningen syftar till att eleverna ska lära sig. Kunskaper om sådant kunnande bidrar till att lärarna kan utveckla undervisningen mer systematiskt. ForskUL har haft flera tidigare artiklar med bidrag till förståelsen av vad ett sådant kunnande kan innebära. I det här numret kan vi presentera ytterligare tre sådana bidrag. Två av artiklarna behandlar kunnande inom det så kallade praktiska och estetiska området, där den ämnesdidaktiska forskningen är relativt ny, medan den tredje artikeln handlar om ett, vad det gäller ämnesdidaktik, välutvecklat område.

Inom idrott och hälsa är ett viktigt mål för undervisningen att eleverna ska få utveckla en allsidig rörelseförmåga. Gunn Nyberg har studerat innebörden av att kunna ett specifikt rörelsemönster, ett så kallat 'househop'. Vad måste eleverna kunna för att kunna genomföra ett sådant hopp? Genom en så kallad fenomenografisk analys av hur olika elever rör sig när de härmar lärarens rörelsemönster går det att frilägga och få syn på ett antal aspekter av vad det innebär att kunna göra ett 'househop'. Denna kunskap kan bidra till att beskriva, identifiera och verbalisera, praktiskt kunnande och specificera vilket kunnande som är möjligt att utveckla, vilket i sin tur kan göra det lättare för elever och lärare att diskutera och reflektera över vad det innebär att utföra en rörelse på ett visst sätt, och hur undervisningen kan bidra till att elever lär sig detta.

Det andra exemplet från det praktiskt estetiska området gäller ämnet teater. I Sverige är teater ett konstnärligt ämne på gymnasienivå, en av inriktningarna på estetiska programmet. Vad som är specifikt för ämnet och vad som bidrar till utvecklingen av olika förmågor är inte så beforskat. Studien gäller en huvudsakligen kroppslig förmåga; förmågan till scenisk gestaltning tillsammans med andra. Pernilla Alstrand har i sin artikel analyserat teaterundervisningstillfällen för att undersöka teater som gestaltning och ge fördjupande kunskap om kunnandet i kroppen. Studien bygger på så kallad *stimulated recall* såväl som på vad hon kallar *action (re)call*, det vill säga att istället för att visa lärarna filmer från undervisningen vid ett senare tillfälle så stoppar forskaren undervisningen direkt när det pågår, och genomför en slags reflektion-i-handling tillsammans med lärare och elever.

Den tredje artikeln handlar om ett välundersökt fenomen, nämligen begreppet materia som återfinns inom fysiken, kemin såväl som biologin. Svårigheter med att förstå begreppet materia kan vara en orsak till många elevers problem med att förklara naturvetenskapliga fenomen på en teoretisk och abstrakt nivå. När materia ska förklaras med naturvetenskapliga begrepp på molekylnivå kan det vara svårt att förstå hur ämnen, som eleverna kan studera på makronivå är uppbyggda och fungerar på mikronivå. Forskningen har under senaste decenniet skiftat fokus från att förstå elevers olika sätt att förstå begreppet till att analysera progressionen i elevers förståelse. Anna Vikströms studie är ett bidrag till denna kunskap. Genom att sammanföra resultaten från tre olika Learning study kan Anna Vikström visa vad som tycks vara nödvändigt för eleverna att urskilja för att förstå begreppet materia liksom hur lärare kan använda variation i undervisningen på ett medvetet sätt. Genom att kontrastera begreppen materia och energi, visa på samband mellan makroskopisk och mikroskopisk nivå och att fästa uppmärksamhet på tomrummet mellan partiklarna kan läraren skapa förutsättningar för elevernas lärande

Anna Vikströms artikel är ett exempel på hur Learning study som forskningsansats kan bidra till den ämnesdidaktiska forskningen genom att nyansera och fördjupa tidigare forskning genom att närstudera vari elevernas svårigheter består.

Alla tre artiklarna genererar kunskaper om något specifikt kunnande och forskningen genomförs i direkt anslutning till lärarnas undervisning. Samtidigt visar de på tre olika metodiska ansatser. Kunskaperna som genereras är i stor utsträckning teoretiska (de fördjupar förståelsen för innebörden av det aktuella kunnandet) samtidigt som de kan vara direkt användbara för lärarna i deras arbete med att skapa bättre förutsättningar för elevernas lärande.

Ingrid Carlgren
redaktör

